

SAĞLIK SEKTÖRÜNDE İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ İLE İLGİLİ YAZILMIŞ LİSANSÜSTÜ TEZLERİN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ

BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF POSTGRADUATE THESES WRITTEN ON OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY IN THE HEALTH SECTOR

Mesut Can TÜRKÖĞLU¹, Kübra SEZEN ERKÜVÜN²

¹ İstanbul Beykent University, Faculty of Health Sciences, İstanbul, Türkiye

² İstanbul Beykent University, Faculty of Engineering-Architecture, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi veri tabanında bulunan, “sağlık sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG)” konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapılmasıdır.

Gereç ve Yöntem: Retrospektif olarak hazırlanan bu çalışmada bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında Ulusal Tez Merkezi veri tabanında; “iş sağlığı”, “iş güvenliği”, “sağlık sektörü”, “sağlık çalışanı”, “iş kazası”, “risk analizi” gibi ifadeler aratılarak İSG ile sağlık sektörünün ilişkilendirildiği yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezleri incelenmiştir. 1993 - 2023 yılları arasında yazılmış ve çalışma için gerekli şartları sağlayan 303 adet tez çeşitli bibliyometrik parametreler üzerinden analize tabi tutulmuştur.

Bulgular: İncelenen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde (%89) ve Türkçe dilinde (%99) yazıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte tezlerin tamamına yakınının (%91) Türkiye’de İSG Kanunu’nun yürürlüğe girdiği 2012 yılından sonra yayımlandığı görülmektedir. Genel olarak sağlık bilimleri enstitülerinde (%38) ve iş sağlığı ve güvenliği ana bilim dallarında (%37) hazırlanan tezlerde en çok anket yöntemine (%61) başvurulmuştur. Yazılan tezlerin uygulama alanının büyük çoğunlukla hastaneler (%64) ve sağlık çalışanları (%78) olduğu görülürken tezler içerisinde en çok kullanılan anahtar kelimenin ise “iş sağlığı ve güvenliği” olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç: İSG açısından kritik iş kollarından biri olan sağlık sektörü, çok sayıda lisansüstü teze konu olmuştur. Çalışma bulguları incelendiğinde, alanda yazılmış doktora tezlerinin ve yabancı dilde yazılmış tezlerin sayıca çok az olduğu göze çarpmakta olup özellikle doktora düzeyinde yapılan lisansüstü çalışmaların bu alana yoğunlaşması önerilmektedir. Öte yandan bu çalışmanın, İSG’nin sağlık sektöründe uygulanmasıyla gelecekte yapılacak olan lisansüstü tezlere ve diğer akademik çalışmalara yol göstermesi beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bibliyometrik Analiz, İş Sağlığı ve Güvenliği, Sağlık Sektörü.

ABSTRACT

Objective: This study aims to make a bibliometric analysis of postgraduate theses on "Occupational Health and Safety (OHS) in the health sector" in the National Thesis Center of the Council of Higher Education database.

Methods: The bibliometric analysis method was used in this retrospective study. Within the scope of the study, expressions such as "occupational health", "occupational safety", "health sector", "health worker", "occupational accident", and "risk analysis" were searched in the database of the National Thesis Center and master's, doctoral and medical specialty theses were examined, where OHS and the health sector are associated. 303 theses, written between 1993 and 2023 and met the necessary conditions for the study, were analyzed over various bibliometric parameters.

Results: It was determined that most of the theses examined were written at the master's level (89%) and in Turkish (99%). However, it is seen that almost all of the theses (91%) were published after 2012 when the OHS Law came into force in Turkey. In general, the survey method (61%) was used the most in the theses prepared in health sciences institutes (38%) and occupational health and safety departments (37%). While the application area of the written theses was seen to be large hospitals (64%) and health enterprises (78%), it was determined that the most used keyword among the theses was "occupational health and safety".

Conclusion: The health sector, which is one of the critical business lines in terms of OHS, has been the subject of many postgraduate theses. When the study findings are examined, it is striking that the number of doctoral theses written in the field and theses written in a foreign language is very few, and it is recommended that especially postgraduate studies conducted at the doctoral level should concentrate on this field. On the other hand, this study is expected to lead to future postgraduate theses and other academic studies with the application of OHS in the health sector.

Keywords: Bibliometric Analysis, Occupational Health and Safety, Health Sector.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Mesut Can TÜRKÖĞLU, İstanbul Beykent University, Faculty of Health Sciences, İstanbul, Türkiye. **E-mail:** canturkoglu@beykent.edu.tr

Bu makaleye atıf yapmak için / Cite this article: Türkoğlu, M. C. & Sezen Erküvün, K. (2023). Sağlık Sektöründe İş Sağlığı ve Güvenliği İle İlgili Yazılmış Lisansüstü Tezlerin Bibliyometrik Analizi. *Gevher Nesibe Journal of Medical & Health Sciences*, 8 (Özel Sayı), 625-638. <http://doi.org/10.5281/zenodo.8401725>

Bu çalışma, 06-08 Temmuz 2023 tarihlerinde Ordu’da düzenlenen ISPEC 7. Uluslararası Tıp ve Sağlık Bilimleri Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

İş sağlığı ve güvenliği (İSG), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından “İşle ilgili kaza, yaralanma ve hastalıkların önlenmesi ile çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesi ile ilgilene disiplin” olarak tanımlanmaktadır (ILO, 1998). Bir başka ifade ile İSG; işyerlerinde iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önlenmesi için gereken bütün faaliyetleri kapsayan ve işveren ile işçinin birlikte katılımıyla yönetilebilen bir yapıdır (Çavuş ve Keskin, 2020). İSG'nin temel amacı, işyerlerinde; çalışan, yönetim ve çalışma ortamı gibi sebeplerden kaynaklanan iş kazalarının ve meslek hastalıklarının önüne geçilmesi ve tamamen önlenemediği durumlarda azaltılmasıdır (Hoşten ve Eren, 2021). Zira sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak, her çalışanın sahip olduğu bir haktır (Burunkaya ve ark., 2017). İSG ile çalışanlara kendini ve çevresini koruma bilinci aşılanmakta, işyeri ve işin yürütümü ile ilgili süreçlerin daha güvenli hale getirilmesi hedeflenmektedir (Kantarcıoğlu ve ark., 2020). Küreselleşmenin ve gelişen teknolojik olanakların sonucunda işyerlerinde çeşitliliği artarak devam eden tehlike ve riskler çalışanların sağlığını ve güvenliğini tehdit etmektedir. Bu durumun önüne geçebilmek amacıyla İSG uygulamaları işyerlerinde üzerinde durulan konuların başında gelmektedir (Tüzüner ve Özasan, 2011). Türkiye’de 2012 yılında yürürlüğe giren 6331 Sayılı İSG Kanunu ile birlikte İSG hem resmi bir kimlik kazanmış, hem de uygulamadaki yasal mevzuat boşlukları önemli ölçüde doldurulmuştur (Korkusuz ve ark., 2020). Son yıllarda İSG uygulamalarına en çok ihtiyaç duyulan sektörlerin başında sağlık sektörü gelmektedir (Tuncar ve Canbaz, 2022). Zira sağlık sektörü her ne kadar teknoloji yoğun bir sektör olsa da genel olarak sağlık insan gücüne dayalı olarak hizmet vermektedir. Bununla birlikte Türkiye’de sağlık alanında hizmet veren kuruluşlar niteliklerine göre “Tehlikeli” ve “Çok tehlikeli” sınıflarda yer almaktadır (T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2012). Bu durum sağlık çalışanlarının işin yürütüm şartlarından kaynaklı maruz kaldıkları tehlike ve risklerle birlikte incelendiğinde sağlık kurumlarında İSG'nin önemini daha net ortaya koymaktadır.

Sağlık sektöründe, bir kısmı kayıtlara geçmese de önemli ölçüde iş kazalarıyla ve meslek hastalıklarıyla karşılaşmaktadır (Emiroğlu, 2012). T. C. Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre 2021 yılında 21.371 sağlık çalışanı iş kazası geçirmiş ve 82 sağlık çalışanı da meslek hastalığına maruz kalmıştır. İş kazası geçirenlerden 12 kişi, meslek hastalığına maruz kalanlardan ise 26 kişi hayatını kaybetmiştir (SGK, 2021). İş kazaları ve meslek hastalıkları ile İSG arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır (Aygün ve Özvurmaz, 2020). İş kazaları ve meslek hastalıkları, genel olarak işyerlerindeki çeşitli risk faktörlerinden, olumsuz çalışma koşullarından ve çalışan kaynaklı sebeplerden dolayı gerçekleşebilmektedir. Çalışan kaynaklı tehlikeli davranışlar neticesinde meydana gelen iş kazalarının en önemli görülme nedenleri ise çalışanlarda İSG konusundaki bilinç eksikliği ve gelişmemiş bir güvenlik kültürüdür (Çavuş ve Keskin, 2020). Sağlık kurumları birçok farklı disiplinden ve sektörden çalışanları bir araya getiren, aynı zamanda otelcilik, restoran gibi farklı hizmetleri de çatısı altında sunan kompleks yapılar olduğundan dolayı buralarda karşılaşılan İSG tehlike ve riskleri de farklılık gösterebilmektedir (Öztürk ve ark., 2012; Canbaş ve ark., 2018). Sağlık sektörünün içinde barındırdığı spesifik tehlike ve risklere örnek vermek gerekirse; biyolojik, kimyasal, fiziksel, ergonomik ve psikososyal pek çok tehlike ve riskten söz edilebilir (Canbaş ve ark., 2018). Bunlardan en yaygın görülenler iğne batmaları, kesici-delici alet yaralanmaları, kan ve vücut sıvılarına maruziyet, şiddet maruziyeti, kimyasal madde ve ilaç maruziyeti, alerjik reaksiyonlar, kas-iskelet sistemi rahatsızlıkları, radyasyon gibi olumsuzluklardır. Sağlık çalışanlarının karşılaştığı tehlike ve risklerin bertaraf edilerek güvenli bir çalışma ortamı sağlanması ise ancak İSG düzenlemelerinin etkin olarak uygulanması ile mümkün olmaktadır (Akgün, 2015; Solmaz ve Solmaz, 2017).

Sağlık kurumlarında verilen hizmetlerin hata kaldırmayan ve ikame edilemeyen nitelikte olmasından dolayı bu hizmetlerin kaliteli, verimli, performanslı olması ve çalışanlar açısından risklerin minimize edilmiş olması elzemdir (Kantarcıoğlu ve ark., 2020). Sağlık kurumlarına tedavi olmak ya da sağlık durumlarını daha iyi hale getirmek amacıyla başvuran kişilere yönelik hizmet veren sağlık çalışanlarının; İSG bağlamında karşılaşmaları muhtemel olumsuzluklar hastalara ve hasta yakınlarına da sirayet etmekte ve toplum sağlığına olumsuz yönde etki etmektedir (Aygün ve Özvurmaz, 2020). Bir başka deyişle sağlık çalışanlarının, sundukları hizmeti en iyi şekilde yerine getirebilmeleri için öncelikle kendilerinin sağlıklı olmaları gerekmektedir (İnci ve ark., 2016). Bu doğrultuda sağlık çalışanlarının, çalıştıkları iş ortamının ve çalışma koşullarının çeşitli parametreler bağlamında değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla çalışma ortamlarında, çalışanların sağlığını ve güvenliğini tehdit edecek etmenlerin belirlenmesi, gerekli tedbirlerin alınması ve bu tedbirlerin hem çalışanlarla hem de

kamuoyuyla paylaşılması gerekmektedir (Saygun, 2012). Söz konusu durum ise literatürde sağlık sektöründe İSG'ye verilen önemi anlamak adına yapılan akademik yayınların incelenmesini gerekli kılmıştır. Bunun için sağlık sektöründe İSG konulu lisansüstü tezler bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Zira lisansüstü eğitimin en temel çıktıları arasında yer alan tezler, üzerinde çalışılan disiplinlerin gelişme eğilimlerinin ortaya çıkarılması için oldukça önemlidir. Bir başka deyişle akademik bir disiplinin yıllar içerisindeki gelişimi ve eğilimlerini ortaya koymanın en önemli adımlarından biri, o alanda yapılan lisansüstü çalışmaların analiz edilmesidir (İnceoğlu, 2014). Dolayısıyla araştırma kapsamında sağlık sektöründe İSG konusunda yayımlanmış lisansüstü tezlerin analizinin bu konu ile ilgili gelecekte yapılacak olan akademik çalışmalara yol gösterici olacağı ifade edilebilir.

Bibliyometrik analiz yöntemi, büyük hacimli bilimsel verileri keşfetmek ve analiz etmek için kullanılan popüler ve titiz bir yöntemdir (Donthu ve ark., 2021). Bibliyometrik çalışmalar ele alınan konu ile ilgili çalışmaları çeşitli dağılımlara göre matematiksel veya istatistiksel olarak analiz ederek inceleme imkanı vermektedir. Ayrıca bibliyometrik analiz, herhangi bir konuyu araştıran araştırmacılara; o konudaki belli alt konulara olan eğilim, bu eğilimlerdeki yıllara göre değişim, yazarların ve yayınların özellikleri gibi konularda bir ön analiz yapma fırsatı sunmaktadır (Zeren ve Kaya, 2020). İSG'ye ilişkin konularda yayımlanan lisansüstü tezlerin ve bu konuda yapılmış olan bibliyometrik çalışmaların son yıllarda popüleritesinin arttığını ifade etmek mümkündür. Literatürde yer alan çalışmalar incelendiğinde; Wang ve ark. (2020) İSG yönetim sistemleri, Güley ve Kurutkan (2021) sağlık hizmetlerinde kalite kavramı, Bautista-Bernal ve ark. (2021) İSG ve kurumsal sosyal sorumluluk, Bulut (2022) meslek hastalıkları, Ayyıldız (2021) ise sağlık çalışanlarına yönelik zorbalık ve mobbing davranışları ile ilgili genel literatürün bibliyometrik analizini gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan Şahin ve Ocak (2019) sağlık yönetimi bilimi, Keçeci (2021) ve Ulutaşdemir ve ark. (2019) İSG bilimi, Olcay (2022) iş kazaları, Dalkıran ve Olcay (2023) meslek hastalıkları, Ağar ve Kızıltan (2023) ise İSG alanındaki hemşirelik konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik incelemesini yapmışlardır. Bu çalışmada ise İSG ile ilgili sağlık sektörüne, sağlık çalışanlarına ve sağlık kurumlarına yönelik olarak uygulanan lisansüstü tezlerin çeşitli bibliyometrik parametreler çerçevesinde analiz edilmesi ve literatürdeki ilgili boşluğun doldurulması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda uygulamada var olan çeşitli boşlukların ve alınması gereken tedbirlerin araştırmacılara, sağlık çalışanlarına ve diğer paydaşlara yol gösterici olması, elde edilen sonuçların tüm paydaşlara konu ile ilgili bütüncül bir bakış açısı kazandırıp genel eğilim hakkında bilgi vermesi beklenmektedir.

MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada; T. C. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (YÖKTEZ) veri tabanında yer alan "sağlık sektöründe İSG" konulu lisansüstü (yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık) tezler, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmiştir. Bibliyometri terimi ilk defa Pritchard (1969) tarafından ortaya atılmış olup "kitap ve diğer kaynakların özelliklerini belirlemede kullanılan matematiksel ve istatistiksel bir yöntem" olarak tanımlanmıştır. Bibliyometrik analiz, belirli bir alanda ve belirli bir zaman aralığında yapılmış olan akademik çalışmalar ve bu çalışmalar arasındaki ilişkileri istatistiksel ve sayısal verilerle ele almaya yarayan bir analiz yöntemidir (ULAKBİM, 2023). Bu yöntem; bilimsel disiplinlerin gelişimini takip etmek, ele alınan herhangi bir konunun akademik çalışmalardaki kullanım eğilimlerini göstermek, incelenen yayınların bilimsel kalitelerini ölçmeye yarayan göstergeler sağlamak, literatürde eksik kalan çalışma alanlarını belirlemek gibi amaçlarla kullanılmakta olup son yıllarda özellikle sosyal bilimlerde yayın üreten araştırmacılar tarafından oldukça rağbet gören bir yöntemdir (Yaşar, 2023; Özçoban, 2020). Nitekim TÜBİTAK ULAKBİM çatısı altında, Türkiye'de yayımlanan akademik hakemli dergiler için elektronik ortamda barındırma ve editoryal süreç yönetimi hizmeti sunan Dergipark Akademik veri tabanlarında Haziran 2023 itibarıyla bibliyometrik analiz konusunda yayımlanmış toplam 761 bilimsel makalenin tamamına yakını (%93.2 - 709 makale) son beş yılda (2018 ve sonrasında) kaleme alınmıştır.

Lisansüstü tezler, geniş kapsamda ele alınan araştırmalara önemli derecede katkı sağlayan bilgi kaynakları arasında sayılmaktadır. Sürekli güncellenen ve gelişim içerisinde olan bu kaynakların bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenmesi literatüre katkı sağlamaktadır (Çıkrık ve ark., 2019). Bu araştırma kapsamında sağlık sektöründe İSG konusunda yazılmış olan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizinin yapılabilmesi için, YÖKTEZ veri tabanında yer alan arama motorunun "Tez Adı" kısmında, tez başlıklarında kullanıma şekillerinden kaynaklanan olası farklılıklar göz önünde bulundurularak; "iş

sağlığı”, “iş güvenliği”, “işçi sağlığı”, “işçi güvenliği”, “sağlık sektörü”, “sağlık çalışanı”, “sağlık çalışanları”, “iş kazası”, “iş kazaları”, “meslek hastalığı”, “meslek hastalıkları”, “risk analiz” ve “risk değerlendirme” anahtar kelimelerinin, hem Türkçeleri hem de İngilizce karşılıkları aratılmıştır. Retrospektif modelde gerçekleştirilen araştırmada, ilk etapta sağlık sektörü ile İSG’nin ilişkilendirildiği toplam 334 tez belirlenmiş, ancak tezler yazarlar tarafından metin içeriği, yöntem ve bibliyometrik parametreler bağlamında detaylı şekilde incelendikten sonra, İSG alanının multidisipliner yapısından kaynaklı olarak araştırma konusuyla bağdaşmadığına kanaat getirilen 31 tez araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Nihayetinde, YÖKTEZ veri tabanında sağlık sektöründe İSG konusunda yazılmış ilk lisansüstü tezin 1993 yılında yayımlandığının tespit edilmesinden dolayı 1993 yılı başlangıç kabul edilerek araştırmanın yapıldığı Haziran 2023 dönemine kadar olan otuz yıllık süre zarfında yayımlanmış toplam 303 tez analize tabi tutularak araştırmanın kapsamı oluşturulmuştur. Araştırmanın kapsamına uygun olan fakat tam metnine erişim imkanı olmayan on adet tez ise YÖKTEZ sayfasında yer alan mevcut tez künyelerindeki veriler incelenerek analize tabi tutulmuştur. Araştırma verilerinin toplanması ve sınıflandırılıp analize hazır hale getirilmesi 20 Mayıs - 14 Haziran 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Sağlık sektöründe İSG konusunda elde edilen tezlere ilişkin araştırma kapsamında cevap aranan sorular, literatürde bibliyometrik analiz yönteminin kullandığı çok sayıda akademik çalışmadan faydalanılarak şu şekilde belirlenmiştir:

- Tezlerin yıllara göre dağılımı nedir?
- Tezlerin erişim izni durumlarına göre dağılımı nedir?
- Tezlerin türlerine göre (Yüksek Lisans / Doktora / Tıpta Uzmanlık) dağılımı nedir?
- Tezlerin yazıldığı dillere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin danışman ünvanlarına göre (Dr. Öğr. Üyesi / Doç. Dr. / Prof. Dr.) dağılımı nedir?
- Tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımı nedir?
- Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin enstitülere göre dağılımı nedir?
- Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı nedir?
- Tezlerin programlara göre dağılımı nedir?
- Tezlerde en sık kullanılan araştırma yöntemleri hangileridir?
- Tezlerde en sık kullanılan uygulama bölgeleri nerelerdir?
- Tezlerde en sık kullanılan hedef kitleler kimlerdir?
- Tezlerde en sık kullanılan anahtar kelimeler nelerdir?

Yukarıda belirtilen toplam 14 parametre üzerinden analize tabi tutulan tezlere ilişkin veriler, Microsoft Office Excel 2021 paket programına sistematik bir şekilde kodlanıp frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak analiz edilmiş ve tablolaştırılmıştır. Ayrıca tezlerde en sık kullanılan anahtar kelimeleri görsel bir şekilde sunmak amacıyla kelime bulutu oluşturulmuştur. Kelime bulutu, metinlerde birbirleriyle ilişkili olan kelimelerin kullanılma sıklıklarına göre vurgulandıktan sonra metnin özel bir şekilde görselleştirilmesi olarak ifade edilmektedir (McNaught ve Lam, 2010). Öte yandan bu araştırma, YÖKTEZ veri tabanında kamuya açık ikincil veriler ile yapıldığından ve araştırma kapsamında anket ve mülakat gibi katılımcı bilgilerinin elde edilmesini gerektiren bir durum olmadığından dolayı etik kurul izni gerektirmemektedir.

BULGULAR

Çalışmada, “sağlık sektöründe İSG” konusuyla ilgili yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi amacıyla YÖKTEZ veri tabanı üzerinden tarama gerçekleştirilmiştir. Tarama sonucunda çalışma konusunu karşılayan 303 teze ulaşılmış ve bu tezler belirlenen 14 parametre üzerinden incelenmiştir. Tezlerin türü, erişim durumu, yazım dili ve danışman ünvanlarına göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tezlerin türlerine, erişim durumlarına, danışman ünvanlarına ve yazım dillerine göre dağılımlarının verildiği Tablo 1 incelendiğinde, tezlerin (yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık) 269’unun (%88.78) yüksek lisans düzeyinde olduğu ve 293’ünün (%96.7) YÖKTEZ veri tabanında erişime açık olduğu görülmektedir. İncelenen tezlerin neredeyse tamamının (%99.67) Türkçe dilinde yazıldığı dikkat çekmektedir. Tezlerin, 224’ünün eşit dağılım ile Prof. Dr. (%36.96) ve Dr. Öğr. Üyesi (%36.96) ünvanlı akademisyenlerin danışmanlığında yürütüldüğü görülmektedir. Tezlerin yıllara göre dağılımı Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 1. Tezlerin Türü, Erişim Durumu, Danışman Ünvanı ve Yazım Dili

		n	%			n	%
Tez Türü	Yüksek Lisans	269	88.78	Danışman Ünvanı	Dr. Öğr. Üyesi	112	36.96
	Doktora	19	6.27		Doç. Dr.	79	26.07
	Tıpta Uzmanlık	15	4.95		Prof. Dr.	112	36.96
	Toplam	303	100		Toplam	303	100
		n	%			n	%
Erişim Durumu	Var	293	96.7	Yazım Dili	Türkçe	302	99.67
	Yok	10	3.3		İngilizce	1	0.33
	Toplam	303	100		Toplam	303	100

Tablo 2. Tezlerin Yayımlandığı Yıllar

Yıl	n	%	Yıl	n	%
1993	1	0.33	2009	7	2.31
1994	0	0	2010	8	2.64
1995	0	0	2011	2	0.66
1996	0	0	2012	2	0.66
1997	0	0	2013	4	1.32
1998	0	0	2014	23	7.59
1999	1	0.33	2015	16	5.28
2000	0	0	2016	21	6.93
2001	0	0	2017	30	9.9
2002	2	0.66	2018	26	8.58
2003	0	0	2019	47	15.51
2004	0	0	2020	23	7.59
2005	2	0.66	2021	35	11.55
2006	1	0.33	2022	40	13.2
2007	2	0.66	2023	10	3.3
2008	0	0	Toplam	303	100

Tezlerin yayımlandığı yıllara göre dağılımının verildiği Tablo 2 incelendiğinde, konu ile ilgili çalışılmış ilk lisansüstü tezin 1993 yılında yayımlandığı görülmektedir. 1993-2013 yılları arasında toplam 32 tez yayımlanmış olup 2014 yılından itibaren tez sayılarında bariz bir artış gözlenmektedir. İncelenen tezlerin sayıca en fazla 2019 yılında yayımlandığı görülmektedir. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz 2023 yılı henüz tamamlanmadığından dolayı bu yıl içerisinde yayımlanması muhtemel tezlerin sayısı henüz öngörülememektedir. Tezlerin sayfa sayılarına göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Tezlerin Sayfa Sayısı Aralıkları

Sayfa Aralığı	n	%
50 ve altı	3	0.99
51-80	57	18.81
81-110	98	32.34
111-140	70	23.1
141-170	36	11.88
171-200	15	4.95
201 ve üzeri	24	7.92
Toplam	303	100

Tezlerin sayfa sayısı aralıklarının verildiği Tablo 3 incelendiğinde, tezlerin büyük çoğunluğunun (%32.34) 81-110 sayfa aralığında yazıldığı tespit edilmiştir. 50 ve daha az sayfa sayısına sahip tezlerin sayısı 3 iken 201 ve daha fazla sayfa sayısına sahip olan 24 lisansüstü tez tespit edilmiştir. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Tezlerin Yayımlandığı Üniversiteler

Üniversite	n	Üniversite	n	Üniversite	n
İstanbul Beykent Üniversitesi	28	Kırklareli Üniversitesi	4	Bahçeşehir Üniversitesi	2
Dokuz Eylül Üniversitesi	11	Süleyman Demirel Üniversitesi	4	Dicle Üniversitesi	2
İstanbul Esenyurt Üniversitesi	11	Tarsus Üniversitesi	4	Fırat Üniversitesi	2
Gazi Üniversitesi	10	Türk Hava Kurumu Üniversitesi	4	Gediz Üniversitesi	2
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	10	Zirve Üniversitesi	4	Haliç Üniversitesi	2
Üsküdar Üniversitesi	10	Kafkas Üniversitesi	4	İstanbul Bilim Üniversitesi	2
Avrasya Üniversitesi	8	Akdeniz Üniversitesi	3	İstanbul Gedik Üniversitesi	2
Gaziantep Üniversitesi	7	Ankara Üniversitesi	3	İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2
İstanbul Aydın Üniversitesi	7	Çankırı Karatekin Üniversitesi	3	İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa	2
İstanbul Medipol Üniversitesi	7	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3	Kocaeli Üniversitesi	2
Çukurova Üniversitesi	6	Gümüşhane Üniversitesi	3	KTO Karatay Üniversitesi	2
Ege Üniversitesi	6	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	3	Munzur Üniversitesi	2
Hacettepe Üniversitesi	6	İstanbul Arel Üniversitesi	3	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	2
İstanbul Okan Üniversitesi	6	İstanbul Gelişim Üniversitesi	3	Pamukkale Üniversitesi	2
İstanbul Üniversitesi	6	Marmara Üniversitesi	3	Sağlık Bilimleri Üniversitesi	2
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	6	Yeni Yüzyıl Üniversitesi	3	Trakya Üniversitesi	2
Atatürk Üniversitesi	5	İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	3	Uludağ Üniversitesi	2
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	5	Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	3	Uşak Üniversitesi	2
İstanbul Rumeli Üniversitesi	5	Acıbadem Üniversitesi	2	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2
Mersin Üniversitesi	5	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	Yıldız Teknik Üniversitesi	2
Bingöl Üniversitesi	4	Atılım Üniversitesi	2	Karabük Üniversitesi	2

Tezlerin üniversitelere göre dağılımının verildiği Tablo 4 incelendiğinde, sağlık sektöründe İSG konusuna ilişkin sayıca en çok katkı sağlayan üniversitenin İstanbul Beykent Üniversitesi olduğu tespit edilmiştir. Bu üniversiteyi sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi, İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Gazi Üniversitesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi ve Üsküdar Üniversitesi takip etmektedir. Tezlerin enstitülere göre dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Tezlerin Yayımlandığı Enstitüler

Enstitü	n	%
Tıp Fakültesi (Tıpta Uzmanlık Tezi)	15	4.95
Fen Bilimleri Enstitüsü	58	19.14
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	40	13.2
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	114	37.62
Sosyal Bilimler Enstitüsü	76	25.08
Toplam	303	100

Tezlerin enstitülere göre dağılımının verildiği Tablo 5 incelendiğinde, tezlerin en fazla (%37.62) üniversitelerin sağlık bilimleri enstitülerinin çatısı altında yayımlandığı tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla

sosyal bilimler enstitüleri (%25.08), fen bilimleri enstitüleri (19.14) ve lisansüstü eğitim enstitüleri (%13.2) takip etmektedir. 15 tez ise çeşitli üniversitelerin tıp fakültelerinde görev yapmakta olan hekimler tarafından yazılan tıpta uzmanlık tezlerinden (%4.95) oluşmaktadır. Tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Tezlerin Yürütüldüğü Ana Bilim Dalları

Ana Bilim Dalı	n	%	Ana Bilim Dalı	n	%
İş Sağlığı ve Güvenliği	111	36.75	Aile Hekimliği	1	0.33
Sağlık Yönetimi	27	8.94	Aile ve Tüketici Bilimleri	1	0.33
Hemşirelik	25	8.28	Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	1	0.33
İşletme Yönetimi	25	8.28	Dahili Hastalıklar Hemşireliği	1	0.33
Halk Sağlığı	22	7.28	Eczacılık İşletmeciliği	1	0.33
İşletme	21	6.95	Elektrik Elektronik Mühendisliği	1	0.33
Endüstri Mühendisliği	7	2.32	Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları	1	0.33
Halk Sağlığı Hemşireliği	7	2.32	Göğüs Hastalıkları	1	0.33
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	6	1.99	Hastane Enfeksiyonları Hemşireliği	1	0.33
Çevre Mühendisliği	4	1.32	Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim	1	0.33
Sağlıkta Kalite Geliştirme ve Akreditasyon	4	1.32	Kadın Çalışmaları	1	0.33
Hemşirelikte Yönetim	3	0.99	Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yönetimi	3	0.99	Kimya	1	0.33
Acil Tıp	2	0.66	Psikiyatri Hemşireliği	1	0.33
İç Hastalıkları Hemşireliği	2	0.66	Psikoloji	1	0.33
Kamu Yönetimi	2	0.66	Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği	1	0.33
Kazaların Demografisi ve Epidemiyolojisi	2	0.66	Sağlık Kurumları Yönetimi	1	0.33
Özel Hukuk	2	0.66	Sağlık Sistemleri Mühendisliği	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	2	0.66	Sağlık Turizmi İşletmeciliği	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yöneticiliği	2	0.66	Sağlıkta Kalite Yönetimi	1	0.33
Tıbbi Mikrobiyoloji	2	0.66	Toplum Sağlığı Hemşireliği	1	0.33
Acil Hemşireliği	1	0.33	Toplam	303	100

Tezlerin yürütüldüğü ana bilim dallarına göre dağılımının verildiği Tablo 6 incelendiğinde, tezlerin en fazla iş sağlığı ve güvenliği ana bilim dalında (%36.75) öğrenim gören lisansüstü öğrencileri tarafından hazırlandığı görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği ana bilim dalı dışında kalan ana bilim dallarından en yaygınları ise sırasıyla sağlık yönetimi (%8.94), hemşirelik (%8.28), işletme yönetimi (%8.28), halk sağlığı (%7.28) ve işletme (%6.95) ana bilim dallarıdır. Tezlerin programlara göre dağılımı Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Tezlerin Yürütüldüğü Lisansüstü Programlar

Program	n	%	Program	n	%
İş Sağlığı ve Güvenliği	112	36.96	Acil Hemşireliği	1	0.33
Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi	32	10.56	Aile ve Tüketici Bilimleri	1	0.33
Sağlık Yönetimi	26	8.58	Dâhili Hastalıklar Hemşireliği	1	0.33
Hemşirelik	21	6.93	Eczacılık İşletmeciliği	1	0.33
Tıp (Tıpta Uzmanlık Tezi)	15	4.95	Elektrik Elektronik Mühendisliği	1	0.33
Halk Sağlığı	8	2.64	Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları	1	0.33
Halk Sağlığı Hemşireliği	7	2.31	Hastane Enfeksiyonları Hemşireliği	1	0.33
İşletme	7	2.31	Hastane İşletmeciliği	1	0.33
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	5	1.65	Hastane ve Sağlık Kuruluşları Yönetimi	1	0.33
Çevre Mühendisliği	4	1.32	Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği	4	1.32	İnsan Kaynakları ve Çalışma İlişkileri	1	0.33
Sağlıkta Kalite Geliştirme ve Akreditasyon	4	1.32	İnsan Kaynakları Yönetimi	1	0.33
Endüstri Mühendisliği	3	0.99	İş Sağlığı Hemşireliği	1	0.33
Hemşirelikte Yönetim	3	0.99	Kadın Çalışmaları	1	0.33
İş Sağlığı	3	0.99	Kazaların Çevresel ve Teknik Araştırması	1	0.33
Sağlık Kuruluşları Yöneticiliği	3	0.99	Kimya	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yönetimi	3	0.99	Psikiyatri Hemşireliği	1	0.33
Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği	2	0.66	Psikoloji	1	0.33
Enfeksiyon Kontrol Hemşireliği	2	0.66	Sağlık Kurumları Yönetimi	1	0.33
İç Hastalıkları Hemşireliği	2	0.66	Sağlık Sistemleri Mühendisliği	1	0.33
İş Güvenliği	2	0.66	Sağlık Turizmi İşletmeciliği	1	0.33
Kamu Yönetimi	2	0.66	Sağlıkta Kalite Yönetimi	1	0.33
Kazaların Demografisi ve Epidemiyolojisi	2	0.66	Toplum Sağlığı Hemşireliği	1	0.33
Özel Hukuk	2	0.66	Yönetim ve Organizasyon	1	0.33
Sağlık Kurumları İşletmeciliği ve Yöneticiliği	2	0.66	Yöneylem Araştırması	1	0.33
Tıbbi Mikrobiyoloji	2	0.66	Toplam	303	100

Tezlerin yürütüldüğü lisansüstü programlara göre dağılımının verildiği Tablo 7 incelendiğinde, tezlerin en fazla iş sağlığı ve güvenliği programında (%36.96) öğrenim gören lisansüstü öğrencileri tarafından hazırlandığı görülmektedir. İş sağlığı ve güvenliği programı dışında kalan programlardan en yaygınları ise sırasıyla hastane ve sağlık kurumları yönetimi (%10.56), sağlık yönetimi (%8.58) ve hemşirelik (%8.28) programlarıdır. Tezlerin uygulama bölgelerine ve hedef kitlelerine göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Tezlerin Uygulama Bölgeleri ve Hedef Kitleleri

Uygulama Bölgesi	n	%	Hedef Kitle	n	%
Eğitim ve Araştırma Hastaneleri	83	25.38	Sağlık Çalışanları (Genel)	152	50.17
Devlet Hastaneleri	73	22.32	Hemşireler	40	13.2
Özel Hastaneler	54	16.51	Radyoloji Çalışanları	12	3.96
Ağız ve Diş Sağlığı Merkezleri	6	1.83	Laboratuvar Çalışanları	11	3.63
112 Acil Sağlık İstasyonları	5	1.53	Hekimler	6	1.98
Tıbbi Laboratuvarlar	5	1.53	Ağız ve Diş Sağlığı Çalışanları	6	1.98
Üniversite Sağlık Hizmetleri MYO	4	1.22	Ameliyathane Çalışanları	6	1.98
Aile Sağlığı Merkezleri	3	0.92	112 Acil Sağlık Çalışanları	5	1.65
Şehir Hastaneleri	3	0.92	Sağlık Bilimleri Fakültesi	4	1.32
Üniversite Diş Hekimliği Fakülteleri	3	0.92	Öğrencileri	4	1.32
Üniversite Sağlık Bilimleri Fakülteleri	3	0.92	Sağlık Yöneticileri	4	1.32
Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezleri	2	0.61	Sağlık Hizmetleri Meslek	4	1.32
Tıbbi Atık Tesisleri	2	0.61	Yüksek Okulu Öğrencileri	4	1.32
Üniversite Hemşirelik Fakülteleri	2	0.61	Tıbbi Atık Çalışanları	2	0.66
Üniversite Tıp Fakülteleri	2	0.61	Uygulama Yapılmamış	30	9.9
Detay Belirtilmemiş	47	14.37	Diğer	21	6.93
Uygulama Yapılmamış	30	9.17			
Toplam	327	100	Toplam	303	100

Tezlerin uygulama bölgelerine ve hedef kitlelerine göre dağılımının verildiği Tablo 8 incelendiğinde, en fazla eğitim ve araştırma hastanelerinde (%25.38), devlet hastanelerinde (%22.32) ve özel hastanelerde (%16.51) uygulama yapıldığı tespit edilmiştir. Bununla birlikte 47 tezin uygulaması hakkında detay belirtilmemiş ve 30 tezde de uygulama yapılmamıştır. Uygulama bölgelerinin toplam sayısının araştırma kapsamında incelenen tez sayısından fazla olmasının nedeni, bazı tezlerde birden fazla bölgede uygulama yapılmasıdır. Tezlerde büyük çoğunlukla (%50.17) sağlık çalışanlarının geneli üzerinde uygulamalar gerçekleştirilmiş olup özelleştirilmiş olan hedef kitleler içerisindeki en yaygın grupların ise hemşireler (%13.20), radyoloji çalışanları (%3.96) ve laboratuvar çalışanları (%3.63) olduğu ifade edilebilir. Tezlerin kullanılan yöntemlere göre dağılımı Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Tezlerde Kullanılan Araştırma Yöntemleri

Yöntem	n	%	Yöntem	n	%
Anket	207	61.61	AHP	3	0.89
Literatür Taraması	30	8.93	HTEA	3	0.89
5x5 L Tipi Matris	25	7.44	Bulanık DEMATEL	1	0.3
Fine-Kinney	18	5.36	GIA	1	0.3
Görüşme	13	3.87	GRA	1	0.3
Gözlem	13	3.87	Olursa Ne Olur?	1	0.3
Retrospektif Çalışma	9	2.68	Promethee	1	0.3
Check List	5	1.49	TOPSIS	1	0.3
FMEA	4	1.19	Toplam	336	100

Tezlerin kullanılan araştırma yöntemlerine göre dağılımının verildiği Tablo 9 incelendiğinde büyük oranda (%61.61) anket yöntemine başvurulduğu görülmektedir. Anket yönteminin dışında kalan yöntemlerden en yaygın kullanılanları ise sırasıyla literatür taraması (%8.93), 5x5 L tipi matris (%7.44), Fine Kinney (%5.36), görüşme (%3.87) ve gözlem (%3.87) yöntemidir. Kullanılan yöntemlerin toplam sayısının araştırma kapsamında incelenen tez sayısından fazla olmasının nedeni, bazı tezlerde birden fazla yöntemin kullanılmış olmasıdır. Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımı Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelime	n	Anahtar Kelime	n
İş Sağlığı ve Güvenliği	140	Meslek Hastalıkları	29
Sağlık Çalışmanı	70	Risk Değerlendirmesi, Sağlık	24
İş Güvenliği	63	Risk Analizi	18
İş Kazaları	49	Sağlık Kurumları	16
İş Sağlığı	48	Risk	15
Hemşirelik	35	Mesleki Risk	12
Hastane	34	Sağlık Hizmetleri	11
Anahtar Kelime	n		
Çalışan Güvenliği, Fine Kinney, Güvenlik, Güvenlik Kültürü, Sağlık Sektörü	9		
Farkındalık Düzeyi, İş Stresi, Tıbbi Atık	8		
Çalışma Ortamı, Tehlike	7		
Ameliyathane, Bilgi Düzeyi, Çalışan, Ergonomik, İş Doyumu, Psikososyal Riskler, Radyasyon, Risk Yönetimi, Tükenmişlik, Kesici-Delici Alet Yaralanmaları	6		
Hastanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği, İş Güvenliği Algısı, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, L Tipi Matris	5		
112 Acil Sağlık Hizmetleri, AHP, COVID-19, Ergonomik Riskler, FMEA, İyonize Radyasyon, Kamu Hastaneleri, Kas ve İskelet Sistemi Rahatsızlıkları, Kişisel Koruyucu Donanımlar, Öğrenci, REBA, Risk ve Tehlike, Sağlık İşletmeleri, Stres, Yoğun Bakım	4		
Anksiyete, Atık Yönetimi, Biyogüvenlik, Çalışan Sağlığı, ÇKKV, Hekim, Kesici Delici Alet, Laboratuvar, Mesleki Risk Faktörleri, Örgütsel Bağlılık, Radyasyon Güvenliği, Sağlık Çalışmanı Güvenliği, Sağlık Çalışanlarının Sağlığı, Şiddet Algısı, Tıbbi Atık Yönetimi	3		
112 Acil Sağlık Çalışanları, Acil Hemşireleri, Acil Servis, Ağız ve Diş Sağlığı, Ambulans, Ameliyathane Çalışanları, Depresyon, Diş Hekimleri, Diş Hekimliği Fakültesi, Eğitim, Fiziksel Risk Etmenleri, Güvenli Davranış, Güvenlik Farkındalığı, Hasta Bina, Hasta Güvenliği, Hastalık, Hastane ve Hemşire, Hastanelerde Risk Analizi, Hizmet, HTEA, İSG Performansı, İş Güvenliği Uzmanı, İş Kazası ve Meslek Hastalığı, İş Performansı, İş Sağlığı Hemşireliği, İş Sağlığı ve Güvenliği Önlemleri, İş Tatmini, İşveren, İşyeri Şiddeti, JCI, Kas İskelet Sistemi, Kaygı, Kaza, Klinik Laboratuvarlar, Kontrol Listesi, Kopsor, Lazer Güvenlik, Motivasyon, Nükleer Tıp, Öğrenci Algısı, Özel Hastane, Pandemi, Ramak Kala Olay, RULA, Sağlık Çalışmanına Şiddet, Sağlık Çalışanının Sağlığı, Sağlık Sektöründe Tehlike ve Risk, Sağlık Yönetimi, Sterilizasyon, Temizlik Personeli, Tıbbi Cihaz, Tıbbi Laboratuvar, Trafik Kazası, Yönetim ve Organizasyon	2		

Tezlerde kullanılan anahtar kelimelerin dağılımının verildiği Tablo 10 incelendiğinde, en sık kullanılan anahtar kelimenin iş sağlığı ve güvenliği (140) olduğu tespit edilmiştir. Bunu sırasıyla sağlık çalışanı (70), iş güvenliği (63), iş kazaları (49), iş sağlığı (48), hemşirelik (35) ve hastane (34) takip etmektedir. İncelenen tüm tezler birlikte ele alındığında yalnızca bir kere kullanılmış olan anahtar kelimeler; sayıca çok fazla olmalarından dolayı ve kavram karmaşasına yer vermemek adına analiz kapsamına dahil edilmemiştir. İki ve daha fazla kez kullanılmış olan anahtar kelimeler Tablo 10'da yer almaktadır. Kullanılan anahtar kelimelerinin sıklığını görsel açıdan daha net ifade edebilmek adına oluşturulan kelime bulutu Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Tezlerde Kullanılan Anahtar Kelimelere İlişkin Kelime Bulutu

SONUÇ

Bu çalışmada; YÖKTEZ veri tabanında yer alan, sağlık sektöründe İSG ile ilişkili lisansüstü tezler çeşitli bibliyometrik parametreler bağlamında incelenmiştir. Böylelikle sağlık alanında İSG konulu lisansüstü çalışmaların yapısı ve içeriği ortaya konularak konu ile alakalı araştırma gündemine katkı sunmak amaçlanmıştır. İSG açısından kritik iş kollarından biri olan sağlık sektörü özelinde, pek çok lisansüstü tez yayımlanmıştır. İncelenen alanla ilgili doktora ve tıpta uzmanlık düzeyinde yazılmış olan tezlerin yüksek lisans tezlerine göre sayıca oldukça az olduğu göze çarpmaktadır. Nitekim İSG alanında yayımlanmış önceki çalışmalarda da doktora tezlerinin sayıca yetersiz olduğu ifade edilmektedir (Ulutaşdemir ve ark., 2019; Keçeci, 2021; Bulut, 2022). Bu durum; Türkiye’de İSG alanında eğitim veren yükseköğretim kurumlarındaki doktora programlarının sayıca yetersiz olabileceğini akla getirmektedir. Ayrıca doktora sürecinin diğer eğitim basamaklarına göre daha fazla emek ve zaman gerektiren bir süreç olması, alandaki doktora tezi sayısının az olmasını açıklar niteliktedir (Keçeci, 2021).

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin neredeyse tamamının Türkçe dilinde yazıldığı, yabancı dilde yazılmış tez sayısının oldukça düşük olduğu göze çarpmaktadır. Literatürdeki benzer odaklı çalışmaların sonuçları da bu eksikliği ortaya çıkarmaktadır (Dalkıran ve Olcay, 2023; Ulutaşdemir ve ark., 2019). Bu durum ise uluslararası alanda tanınırlığı artırmak adına yabancı dilde yazılmış olan nitelikli ve kapsamlı çalışmaların yürütülmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Öte yandan araştırma kapsamında analiz edilen tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde, tezlerin büyük çoğunluğunun Türkiye’de 6331 sayılı İSG Kanununun yürürlüğe girdiği yıl olan 2012 yılından sonra yayımlandığı görülmektedir. İSG’ye ilişkin lisansüstü tezleri inceleyen önceki çalışma bulguları da söz konusu durumu desteklemektedir (Keçeci, 2021; Olcay, 2022; Açar ve Kızıltan, 2023; Dalkıran ve Olcay, 2023). Bu durum ilgili kanunun sağlık alanında İSG farkındalığının artmasına zemin hazırladığını gözler önüne sermektedir.

İncelenen 303 tezin 10’u YÖKTEZ üzerinden erişime kapalıdır. Bu durum ilgili tezlerin tam metinlerine ulaşamamasına ve yeteri kadar detaylı incelenememesine yol açmıştır. Tezlerin hazırlanmasında lisansüstü öğrencilerine danışmanlık yapan öğretim üyeleri ise ağırlıklı olarak Dr. Öğr. Üyesi ve Prof. Dr. ünvanlarına sahiptir. Tezlerin yayımlandığı üniversitelere, enstitülere, ana bilim dallarına ve lisansüstü programlara göre dağılımları incelendiğinde; tezlerin büyük oranda devlet üniversitelerinde, sağlık bilimleri enstitülerinde, iş sağlığı ve güvenliği ana bilim dallarında ve iş sağlığı ve güvenliği programlarında öğrenim gören lisansüstü öğrencileri tarafından hazırlandığı görülmektedir. Bununla birlikte inceleme konusuna dahil olan tezlerin; enstitü, ana bilim dalı ve lisansüstü programları açısından oldukça çeşitlenmiş olduğu ifade edilebilir. Bu durumun, çalışmanın ana odağını oluşturan İSG bilim dalının disiplinlerarası bir alan olmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Ulutaşdemir ve ark., 2019). İSG ana bilim dalının ardından gelen en yaygın ana bilim dallarının ise sağlık yönetimi ve hemşirelik gibi disiplinler olduğu göz önüne alındığında, araştırma amacına uygun olarak İSG ile sağlık alanının birbirleriyle yakından ilişkili olduğu ifade edilebilir. Zira sağlık sektörünün ulusal mevzuatta “Tehlikeli” ve “Çok Tehlikeli” sınıfta konumlandırılan bir iş kolu olması (T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi, 2012), sektörde İSG uygulamalarının önemini artırmakta ve sağlık kurumlarında İSG’nin etkisini daha net ortaya koymaktadır.

Tezlerde yapılan uygulamaların en fazla ikinci ve üçüncü basamak hastaneler genelinde şekillendiği, uygulama yapılan hastanelerdeki hedef kitlelerin ise sağlık çalışanları üzerinde herhangi bir spesifik örneklem seçilmeden yapıldığı göze çarpmaktadır. Tezlerde kullanılan yöntemler incelendiğinde, tezlerin büyük çoğunlukla nicel araştırma yöntemlerinden olan anket yöntemi çerçevesinde şekillendiği, nitel yöntemlerin daha az tercih edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, sağlık kurumlarının genelinde ve/veya belli bölümlerinde yapılan risk analizlerinin ise en fazla 5x5 L tipi matris ve Fine-Kinney yöntemlerinin tercih edilmesiyle gerçekleştirildiği görülmektedir. Kullanılan anahtar kelimeler incelendiğinde ise, en sık kullanılan anahtar kelimelerin (iş sağlığı ve güvenliği, sağlık çalışanı, iş güvenliği, iş kazaları vb.) araştırma amacına uygun olarak sağlık sektöründe İSG konusunu yansıtır nitelikte olduğu ifade edilebilir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar bağlamında, gelecekte yapılacak lisansüstü tezlere ve diğer akademik çalışmalara yönelik birtakım öneriler sunulabilir. Öncelikle sağlık sektöründe İSG konu başlığı altında hazırlanmış olan tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu ve doktora tezlerinin sayıca oldukça yetersiz olduğu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla sağlık sektörü ve İSG

disiplinleriyle ilişkili olan doktora programlarının yaygınlaştırılması ve bu alanda doktora seviyesindeki öğrencilerin daha fazla yetiştirilmesi önerilmektedir. Öte yandan üniversitelerin sağlık ile ilgili bölümlerinde teorik ve uygulamalı İSG derslerinin yaygınlaştırılması, bu yolla sağlık çalışanı adaylarının İSG bilinci ve kültürü yüksek bireyler olarak yetiştirilmesi önerilmektedir. Benzer doğrultuda, araştırmada incelenen tezlerde başvuru hedef kitlelerin sektörde çalışmaya aday olan öğrenciler üzerinde yoğunlaşması önerilmektedir. Böylece henüz sektörde çalışmaya başlamamış olan fakat aday konumundaki öğrencilerin, çalışacak oldukları sektör ile alakalı İSG bilincinin onlara henüz işe başlamadan önce yerleştirilebilmesinin ve bunun sonucunda sağlık sektöründeki İSG performansının artırılmasının mümkün olacağı öngörülmektedir. Tezlerde genel olarak literatürde sıklıkla kullanılan sabit yöntemler (anket, 5x5 L tipi matris, Fine-Kinney vb.) tercih edilmiştir. Sağlık sektöründe İSG uygulamalarının iyileştirilebilmesi ve kendini sürekli olarak güncel tutabilmesi için farklı araştırma yöntemlerinin bu alanda kullanılabilirliğinin araştırmacılar tarafından kanıtlanması önerilmektedir. Araştırmada analiz edilen tezler uygulama yapılan hedef kitleler ve kurumlar açısından incelendiğinde, tezlerin genel olarak belli bir bölgedeki sağlık kurumlarında görev yapan ve tıbbi hizmetlerden sorumlu sağlık çalışanları çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Gelecekte yapılacak olan çalışmaların, ülke genelini kapsayıcı biçimde ele alınması, ayrıca sağlık yöneticilerine ve sağlık kurumlarında görev yapmakta olan idari personele de yoğunlaşılması, sağlık kurumlarında tıbbi ve idari hizmetlerde çalışan personellerin İSG bağlamında karşılaştırmalı analizlerinin yapılması önerilebilir.

Araştırma sonuçları birtakım kısıtlılıklar içermektedir. Araştırmanın en önemli kısıtlılığı, tam metinlerine ulaşamayan tezlerin mevcut olmasıdır. Bu tezler YÖKTEZ veri tabanındaki mevcut tez künyelerindeki bilgiler kullanılarak analiz edilmiştir. Bir diğer kısıtlılık ise, araştırma kapsamında yer alan kriterleri taşıyan ancak araştırmada belirlenenlerden farklı başlığa, içeriğe ve anahtar kelimelere sahip olması muhtemel lisansüstü tezlere erişilememesidir. Araştırma sonuçları bağlamında çalışmanın, sağlık sektöründe İSG uygulamalarının incelenmesiyle gelecekte yapılacak olan lisansüstü tezlere ve diğer akademik çalışmalara yol gösterici olması beklenmektedir. Araştırma, birbirine benzer nitelikte olan akademik çalışmaların yol açacağı tekrara düşme durumlarının önüne geçilmesi ve alandaki araştırma boşluklarının daha net görülmesi açısından önemlidir.

Çıkar Çatışması

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazar Katkısı

Çalışma Çerçevesi, Desen: MCT, KSE; **Materyal, Metot ve Veri Toplama:** MCT, KSE; **Analiz Yapma ve Yorumlama:** MCT, KSE; **Yazma ve Revizyon:** MCT, KSE.

Finans Desteği

Çalışmanın yürütülmesinde herhangi bir finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

- Ağar, A., Kızıltan, B. (2023). İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılmış hemşirelik konulu tezlerin bibliyometrik analizi (2002-2022). Sağlık Bilimleri ve Klinik Araştırmaları Dergisi, 2(1), 14-22.
- Akgün, S. (2015). Sağlık sektöründe iş kazaları. Sağlık Akademisyenleri Dergisi, 2(2), 67-75.
- Ayguın, G., Özvuramaz, S. (2020). Sağlık çalışanlarının yaşadığı iş kazaları ve ilişkili faktörler. Medical Sciences, 15(4), 123-132.
- Ayyıldız, O. (2021). Sağlık çalışanlarına yönelik zorbalık ve mobbing davranışları: Bibliyometrik bir analiz. MEYAD Akademi, 2(2), 126-149.
- Bautista-Bernal, I., Quintana-García, C., Marchante-Lara, M. (2021). Research trends in occupational health and social responsibility: A bibliometric analysis. Safety Science, 137, 105167.
- Bulut, M. (2022). Türkiye’de iş sağlığı ve güvenliğinin asli unsurlarından meslek hastalığının akademik ihmali: Bibliyometrik bir analiz. Çalışma İlişkileri Dergisi, 1, 70-89.
- Burunkaya, B., Topal, K., Erdoğan, G., Gereklioğlu, Ç. (2017). Sağlık çalışanlarının çalışan güvenliği uygulamalarından memnuniyetleri ve iş sağlığı ve güvenliği kanunu hakkındaki bilgi düzeyleri. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi, 13(1), 1-17.
- Canbaş, H., Kasap, S., Erdem, C. (2018). Sağlık yükseköğretim öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalıkları üzerine bir alan araştırması. SGD-Sosyal Güvenlik Dergisi, 8(1), 235-266.
- Çavuş, Ö. H., Keskin, R. (2020). İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin sağlık sektöründe güvenlik kültürü üzerindeki etkilerinin analizi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 27(3), 627-644.

- Çıkrık, R., Yılmaz, İ., Toprak, L. S. (2019). Turizmin etkileri konusunda yerel halkın bakış açısını konu alan lisansüstü tezlerin bibliyometrik profili. *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, 1(1), 17-29.
- Dalkıran, S., Olcay, Z. F. (2023). Ulusal tez merkezinde yer alan meslek hastalıkları alanında yazılan tezlerin bibliyografik analizi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 958-969.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of Business Research*, 133, 285-296.
- Emiroğlu, C. (2012). Sağlık sektöründe mesleki riskler ve hukuksal düzenlemeler. *TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 12(43), 16-25.
- Güley, A. Ö., Kurutkan, M. N. (2021). Sağlık hizmetlerinde kalite kavramının bibliyometrik analizi: Çalışmalar ve eğilimler. *Journal of Innovative Healthcare Practices*, 2(1), 1-22.
- Hoşten, G., Eren, Ö. (2021). Sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerinin iş sağlığı ve güvenliği farkındalık düzeylerinin belirlenmesi: Bir vakıf üniversitesi üzerinde bir inceleme. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (22), 101-108.
- ILO. (1998). Technical and ethical guidelines for workers' health surveillance. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_publ_9221108287_en.pdf (Erişim tarihi: 22.06.2023).
- İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye'de sinemayı konu alan doktora tezleri üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (21), 31-50.
- İnci, E. İ., Bilişli, Y., Hizay, D. (2016). İş kazalarına maruz kalan sağlık çalışanlarının bildirimlerinin değerlendirilmesi: Üniversite hastanesi örneği. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 3(3), 83-88.
- Kantarcıoğlu, H., Kantarcıoğlu, A., Dinç, H. (2020). Sağlık kurumlarında iş sağlığı ve güvenliği: Kamu hastanelerinde risk değerlendirme yöntemlerine yönelik bir inceleme. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 7(1), 61-67.
- Keçeci, Ş. (2021). Ulusal tez merkezinde yer alan iş sağlığı güvenliği alanında yazılmış tezlerin bibliyometrik analizi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 3(4), 51-68.
- Keskin, R., Çavuş, Ö. H. (2020). İş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin sağlık sektöründe güvenlik kültürü üzerindeki etkilerinin analizi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 27(3), 627-644.
- Korkusuz, A. Y., İnan, U. H., Özdemir, Y., Başlıgil, H. (2020). Entegre çok kriterli karar verme yöntemleriyle sağlık sektöründe iş sağlığı ve güvenliği performansının ölçülmesi. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 35(1), 81-96.
- McNaught, C., Lam, P. (2010). Using Wordle as a supplementary research tool. *Qualitative Report*, 15(3), 630-643.
- Olcay, Z. F. (2022). Ulusal tez merkezinde yer alan iş kazaları konusunda yazılmış tezlerin bibliyometrik analizi. *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(3), 286-297.
- Özçoban, E. (2020). İnanç turizmi alanında yayımlanan yüksek lisans ve doktora tezlerinin bibliyometrik analizi (1998-2019). *Turkish Studies-Social*, 15(3), 1363-1375.
- Öztürk, H., Babacan, E., Anahar, E. Ö. (2012). Hastanede çalışan sağlık personelinin iş güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(4), 252-268.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics. *Journal of Documentation*, 25, 348.
- Saygun, M. (2012). Sağlık çalışanlarında iş sağlığı ve güvenliği sorunları. *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 11(4), 373-382.
- SGK. (2021). İş kazası istatistikleri. https://www.sgk.gov.tr/Download/DownloadFileStatics?f=sgk_2021.zip&d=%C4%B0STAT%C4%B0ST%C4%B0KLER%5CİSTATİSTİK_YILLIKLARI (Erişim tarihi: 29.06.2023).
- Solmaz, M., Solmaz, T. (2017). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 147-156.
- Şahin, T., Ocak, S. (2019). Türkiye'de sağlık yönetimi disiplininde yürütülen tezlerin bibliyometrik analizi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 22(3), 543-558.
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. (2012). İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliği. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/yonetmelik/9.5.16909-Ek.xls> (Erişim tarihi: 30.06.2023).
- Tuncar, A., Canbaz, H. (2022). Sağlık sektöründe çalışan 65 farklı meslek grubunun 'temel iş sağlığı ve güvenliği' konusunda bilgi düzeylerinin değerlendirilmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 31(6), 428-432.
- Tüzüner, V., Özasan, B. (2011). Hastanelerde iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 40(2), 138-154.
- ULAKBİM. (2023). Bibliyometrik analiz sıkça sorulan sorular. <https://cabim.ulakbim.gov.tr/bibliyometrik-analiz/bibliyometrik-analiz-sikca-sorulan-sorular/#:~:text=Bibliyometri%20Nedir%20%3F,aras%C4%B1ndaki%20ili%C5%9Fkilerin%20say%C4%B1sal%20olarak%20analizidir> (Erişim tarihi: 20.06.2023).
- Ulutaşdemir, N., Tuna, H., Ertürk, İ. (2019). İş sağlığı ve güvenliği alanında Türkiye'de yapılan lisansüstü tez çalışmalarının incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 32-41.

- Wang, Y., Chen, H., Liu, B., Yang, M., Long, Q. (2020). A systematic review on the research progress and evolving trends of occupational health and safety management: A bibliometric analysis of mapping knowledge domains. *Frontiers in Public Health*, 8, 81.
- Yaşar, E. (2023). Turizm alanında kiřilik özellikleri ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik incelemesi. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(1), 86-99.
- Zeren, D., Kaya, N. (2020). Dijital pazarlama: Ulusal yazının bibliyometrik analizi. *Çađ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 35-52.